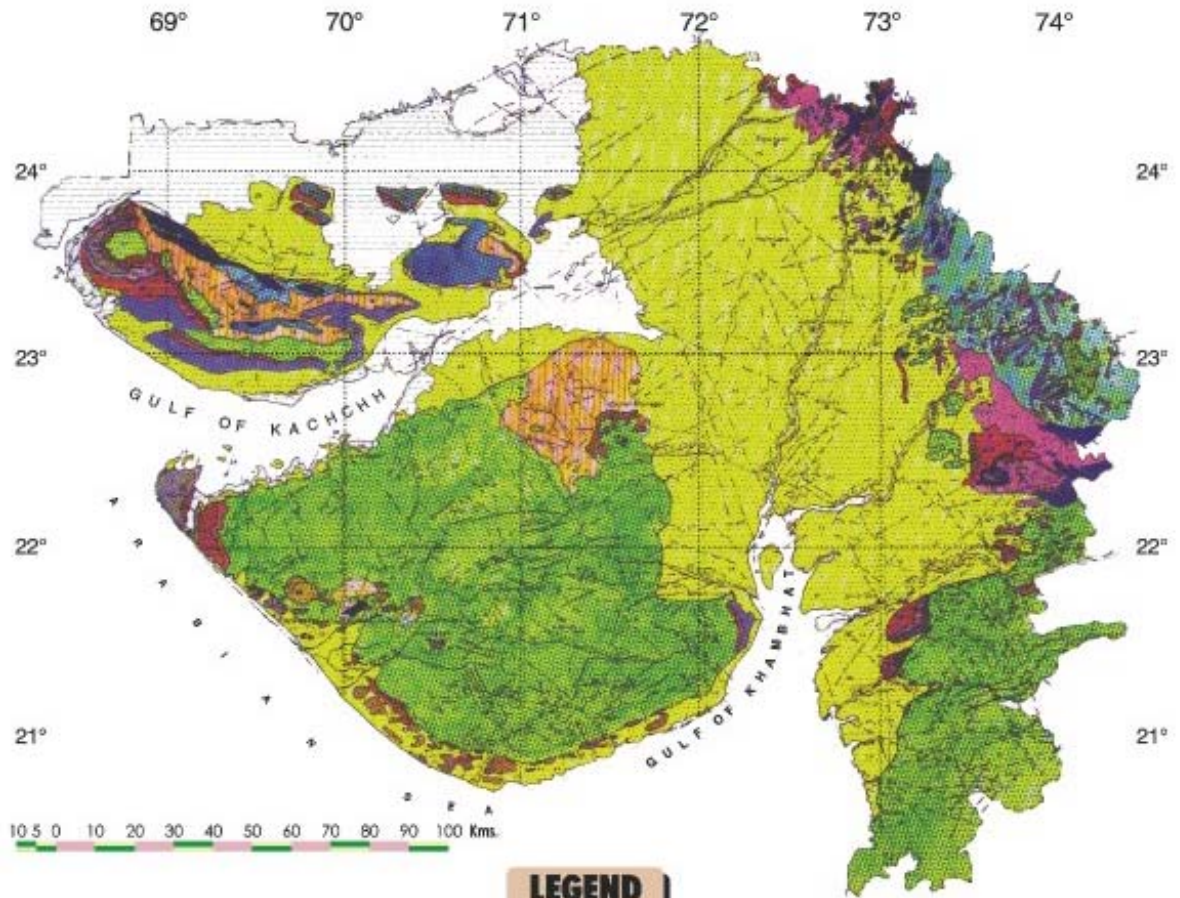

ગુજરાત રાજ્ય ખનિજ નીતિ-૨૦૦૩

અનુક્રમણિકા

અ.નં.	વિગત	પાના નંબર
	<u>ગુજરાત રાજ્યનો ભુસ્તરીય નકશો</u>	૧
૧.	<u>પ્રસ્તાવના</u>	૨
૨	<u>ઉદ્દેશ્યો</u>	૫
૩.	<u>અભિગમ</u>	૬
	<u>ગુજરાત રાજ્યની ખનિજ સંપત્તિનો નકશો</u>	૭
૪.	<u>બુહારચના</u>	૮
૪.૧	<u>ખનિજ સંશોધન</u>	૮
૪.૨	<u>ઉત્પાનન</u>	૧૧
૪.૩	<u>મુલ્યવૃધ્ધિ</u>	૧૬
૪.૪	<u>ખાણોની પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ.</u>	૧૮
૪.૫	<u>રીસર્ચ અને ડેવલપમેન્ટ.</u>	૧૯
૪.૬	<u>આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓમાં સુધાર.</u>	૨૦
૪.૭	<u>માનવ સંસાધન વિકાસ.</u>	૨૧
૪.૮	<u>વહીવટી સરળીકરણ</u>	૨૩
૪.૯	<u>ઈ - ગવર્નન્સ.</u>	૨૪
૫.	<u>અમલીકરણ</u>	૨૫

ગુજરાત રાજ્યના ખનિજ આધારિત ઉદ્યોગો

LEGEND

૧. પ્રસ્તાવના

ખનિજ સંપદા એ રાજ્યના અર્થતંત્રમાં મહત્વનું અંગ છે. અને ઔદ્યોગિક વિકાસ માપવા માટેનો એક માપદંડ છે. કારણ કે, ખનિજનો વપરાશ એ જે તે વિસ્તારના ઔદ્યોગિક વૃદ્ધિનું દિશાસૂચક છે. ખનિજો મૂળભૂત પરંતુ, વ્યુહાત્મક ઉદ્યોગોની સીધી કે આડકતરી રીતે કાચો માલ છે જેના લીધે ખનિજ સંપદા વ્યવસ્થાપનમાં અત્યંત સાવચેતી રાખવી આવશ્યક બને છે.

ખનિજ સીમીત અને નવીકરણ ન થઈ શકે તેવી કુદરતી સંપદા છે તેના વિકાસ માટે સમજૂતીકર્તાઓ વ્યવહારુ અભિગમ જરૂરી છે. સંશોધન અને ઉત્પન્ન અંગે રાજ્ય/કેન્દ્ર સરકારના લાંબા ગાળાના ધ્યેયો અને દષ્ટિકોણને લક્ષમાં લઈ આયોજન કરવાનું રહે છે. ખનિજ સંપદાના લાભપ્રદ ઉપયોગ માટેની નીતિ વૈજ્ઞાનિકદબે પર્યાવરણની સંવાદિતતા સાથે સલામતીનું અને સંરક્ષણનું ધ્યાન રાખી કરવી આવશ્યક છે. આ અંગે ખનિજોનો મહત્તમ ઉપયોગ, ઓછામાં ઓછો વ્યય, મહત્તમ કર મહેસુલી આવક મુલ્યવૃદ્ધિથી થાય તે ધ્યાનમાં રાખવું અત્યંત જરૂરી છે. રાષ્ટ્રીય ખનિજ નીતિને સુસંગત હાલની જરૂરીયાતો ભવિષ્યની માંગ અને વિકાસની અગ્રતાઓ પણ ધ્યાનમાં લેવાની રહે છે.

ગુજરાત રાજ્ય ભુસ્તરીય રચનાની દષ્ટિએ જુનામાં જુના ખડકો પ્રીકેમ્બ્રીયનથી માંડીને ડાયનોસોર અશિમઓ ધરાવતા ગુરાસીક, ક્રીટેસીયસ તથા લીગ્નાઈટ, તેલ અને કુદરતી વાયુ ધરાવતા ટર્શરી અને ક્વાર્ટનરી ખડકોની વૈવિધ્યતા ધરાવે છે.

ખનિજ ઉત્પન્ન પ્રવૃત્તિ મૂળભૂત રીતે માઈન્સ એન્ડ મિનરલ (રેગ્યુલેશન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ) એક્ટ-૧૯૫૭ હેઠળ કરવામાં આવે છે. જ્યારે તે કાયદા હેઠળના મિનરલ કનસેશન રુલ્સ-૧૯૬૦ ની જોગવાઈઓ મુજબ મુખ્ય ખનિજોના ખાણપટ્ટા, સંશોધન પરવાના અને રેકોનસ પરમીટ આપવાની કાર્યવાહીનું નિયમન કરવામાં આવે છે. મુખ્ય ખનિજો અંગેની નીતિ મહદઅંશે કેન્દ્ર સરકાર નક્કી કરે છે. જ્યારે ગૌણ ખનિજો જેવા કે, બાંધકામ માટેના વપરાતા ખડકો/ખનિજો રાજ્ય સરકારના નિયમન હેઠળ છે. રાજ્ય સરકારે ગૌણ ખનિજો માટે માઈન્સ અને મિનરલ્સ (રેગ્યુલેશન

એન્ડ ડેવલપમેન્ટ) એક્ટ-૧૯૫૭ ની કલમ-૧૫ હેઠળ ગૌણ ખનિજોનું નિયમન કરવા ગુજરાત ગૌણ ખનિજ નિયમો-૧૯૬૬ અને કેન્દ્ર સરકાર ધ્વારા ગ્રેનાઈટ કન્ઝર્વેશન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ રુલ્સ-૧૯૮૮ તેમજ માર્બલ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ કન્ઝર્વેશન રુલ્સ-૨૦૦૦ ઘડવામાં આવેલ છે. આઉપરાંત ભારત સરકારના અન્ય કાયદા અને રુલ્સ જેવા કે, માર્બલ એક્ટ-૧૯૫૨, માર્બલ રુલ્સ-૧૯૫૫, મિનરલ કન્ઝર્વેશન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ રુલ્સ-૧૯૮૮ ની જોગવાઈઓ અનુસાર મહદઅંશે ખાણોનું નિયમન થાય છે.

મુખ્ય ખનિજોમાં (તેલ અને કુદરતી વાયુ સહિત) માર્ચ-૨૦૦૨ ની સ્થિતિએ ઉત્પાદન કિંમતની દષ્ટિએ ગુજરાત દેશમાં ત્રીજા સ્થાને હતું. ગુજરાત કાર્યરત માઈનીંગ લીઝની દષ્ટિએ દેશમાં દ્વિતીય સ્થાન ધરાવે છે. દેશમાં અગેટ, ચોક અને પરલાઈટ ખનિજોનું ઉત્પાદન ફક્ત ગુજરાતમાં જ થાય છે. ગુજરાત ઉત્પાદનની દષ્ટિએ ફ્લોરાઈટ અને સીલીકાસેન્ડમાં પ્રથમ, બોક્સાઈટ, લીગ્નાઈટ, ફાયરક્લે અને ક્લે (અધર) માં બીજા અને ક્વાર્ટઝ અને બોલકલેમાં ત્રીજા જ્યારે લાઈમસ્ટોન અને ચાઈનાક્લેમાં ચોથા સ્થાને છે.

.દેશભરમાં મળી આવતી ૮૯ ખનિજોની સરખામણી માં ગુજરાતમાં માર્ચ-૨૦૦૩ ની સ્થિતિએ કુલ-૩૩ મુખ્ય ખનિજોની ૧૨૦૧ માઈનીંગ લીઝો ૩૨૭૪૧ હેક્ટર વિસ્તારમાં અને ૧૭ ગૌણ ખનિજોની ૫૩૮૮ ક્વોરીલીઝો ૮૯૩૯ હેક્ટર વિસ્તારમાં અસ્તિત્વમાં હતી.

રાજ્યમાં લાઈમસ્ટોન આધારિત સીમેન્ટ અને સોડાએશ ઉદ્યોગો, લીગ્નાઈટ આધારિત વિદ્યુત મથકો, બોક્સાઈટ આધારિત કેલ્શીનેશન, રીફ્રેક્ટરીઝ, એબ્રેસીવ એકમો, સીલીકાસેન્ડ આધારિત ગ્લાસ એકમો, બેન્ટોનાઈટ આધારિત પલ્વરાઈઝીંગ યુનીટો, ઓરગેનોક્લે એકમો અને ચાઈનાક્લે, ફાયરક્લે, ચોક આધારિત લેવીગેશન એકમો, બ્લેકટ્રેપ, ડોલોમાઈટ અને ક્વાર્ટઝ આધારિત સ્ટોન ક્રશીંગ તથા માર્બલ, ગ્રેનાઈટ જેવા ડાયમેન્શન સ્ટોન આધારિત કટીંગ પોલીશીંગ એકમો, ફાયરક્લે, બોલકલે, ચાઈનાક્લે અને લાલમાટી આધારિત સિરામીક અને નળીયા એકમો મળીને કુલ- ૬૫૮૨ જેટલા

ખનિજ આધારિત ઉદ્યોગો આવેલા છે. આ ખનિજ આધારિત ઉદ્યોગો પ્રમાણમાં અલ્પવિકસિત, કાંઠાળ અને અંતરીયાળ આદીવાસી વિસ્તારોમાં ખનિજોની ઉપલબ્ધીને કારણે ઉભા થયેલ છે કે જ્યાં અન્ય ઉદ્યોગો સ્થાપવાની તકો ઓછી હોય છે. આમ સમગ્ર રીતે જોતા રાજ્યનો ઔદ્યોગીક વિકાસ પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે ખનિજ ઉત્પન્ન સાથે સંકળાયેલ છે.

રાજ્યના ૧,૨૭,૦૦૦ ચો.કી.મી.નો ખડકાળ વિસ્તાર કે જે ખનિજ સંભવિત વિસ્તાર છે તે પૈકી ૪૬ % જેટલા વિસ્તારમાં રીમોટ સેન્સીંગ સર્વેક્ષણ અને પ્રાથમિક ખનિજ સર્વેક્ષણ થયેલ છે. તેમજ ૧૮ % જેટલો વિસ્તાર વિસ્તૃત ખનિજ સંશોધન હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે. ખનિજ સંશોધનના ફળસ્વરૂપે અગત્યના ૧૮ ખનિજોના જથ્થાઓ નક્કી કરવામાં આવેલ છે. જેમાંથી મહત્વની ખનિજ જેવી કે લાઈમસ્ટોન ૧૧,૯૮૭ મીલીટન ટન, બોક્સાઈટ ૧૦૫ મીલીયન ટન, લીગ્નાઈટ— ૨,૧૩૯ મીલીયન ટન, ફ્લોરાઈટ—૧૧.૬૧ મીલીયન ટન, વોલેસ્ટોનાઈટ—૩.૦૪ મીલીયન ટન, મારબલ—૨૫૯ મીલીયન ટન, ચોક ૮૩.૭૯ મીલીયન ટનનો જથ્થો અંદાજેલ છે.જે વિસ્તારમાં ખનિજ સંશોધન કરવાનું બાકી છે. ત્યાં સમયબદ્ધ રીતે ખાતાકીય ઉપરાંત બાહ્યસ્ત્રોતો તથા ખાનગી રાહે ઝડપી સંશોધન પુર્ણ કરવાનું આયોજન છે.

રાજ્યની ખનિજ સંપદા ક્ષમતા અને આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓ ધ્યાને લેતાં ગુજરાત ખનિજ આધારિત ઉદ્યોગો માટે મુડી રોકાણ કરવાનું એક આદર્શ રાજ્ય છે. જેમ કે લાઈમસ્ટોન આધારિત સીમેન્ટ અને સોડાએશ ઉદ્યોગો, લીગ્નાઈટ આધારિત પાવર પ્લાન્ટ, બોક્સાઈટ આધારિત એલ્યુમીના પ્લાન્ટ, મારબલ અને ગ્રેનાઈટ આધારિત કટીંગ પોલીશીંગ પ્લાન્ટ, ક્લે આધારિત સીરામીક એકમો, સીલીકાસેન્ડ આધારિત ગ્લાસ ઉદ્યોગો સ્થાપવા તકો રહેલી છે.

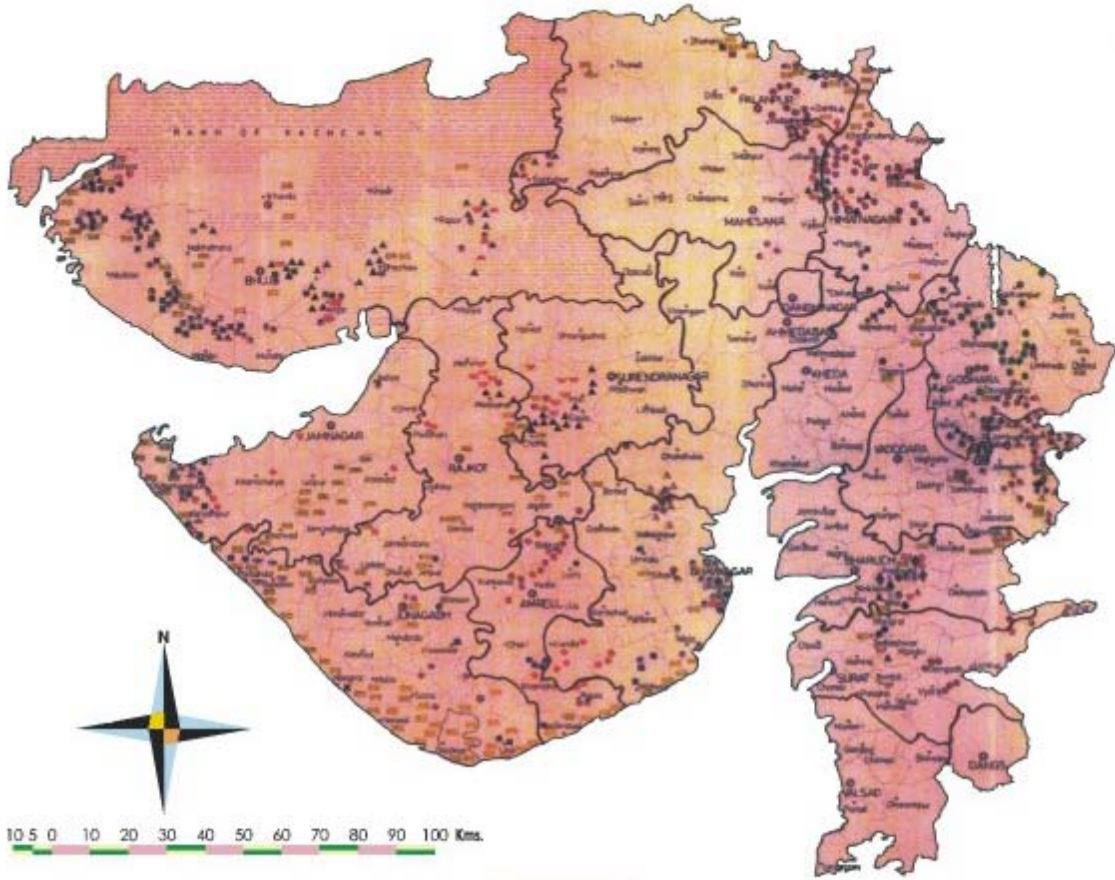
૨. ઉદ્દેશ્યો

- વૈશ્વિક સ્તરની સ્પર્ધાત્મક કામગીરી માટે સજ્જ થવા નૈતિક છાપ ઉભી કરવી.
- કામગીરીના દરેક સ્તરે પારદર્શકતા લાવવી.
- દરેક સ્તરની કામગીરી ઝડપી અને કાર્યક્ષમ બનાવવા ઈ-ગવર્નન્સનું અમલીકરણ કરવું.

૩. અભિગમ

વૈશ્વિકરણ અને આર્થિક ઉદારીકરણના ભાગરુપે તેમજ વર્લ્ડટ્રેડઓરગેનાઈઝેશન (વિશ્વવ્યાપાર સંસ્થા) ની પ્રવર્તમાન અસરોને ધ્યાને લેતાં ખનિજ ક્ષેત્રે પણ પ્રોત્સાહક નીતિ અનિવાર્ય બની રહે છે. રાજ્ય સરકારનો રાજ્યમાં મળી આવતી ઔદ્યોગિક ખનિજો અંગે ખાસ નીતિ અપનાવી સંશોધન, ખાણકામ અને ખનિજ આધારીત ઉદ્યોગ ક્ષેત્રે રોકાણને આકર્ષવાનો અલાયદો અભિગમ છે. ખનિજ સભર વિસ્તારોમાં ઔદ્યોગિક વિકાસને ઝડપી બનાવવા અદ્યતન ટેકનોલોજી અપનાવી, માનવશક્તિની ક્ષમતામાં વધારો કરવા તથા આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓ વધારી સ્પર્ધાત્મક વાતાવરણ ઉભું કરવાનો આશય છે. સ્થાનિક અને વૈશ્વિક સ્પર્ધામાં રહી પ્રગતિ સાધવા ખનિજ ઉત્પાદન અને મુલ્યવૃદ્ધિ કરી વિદેશોમાં નિકાશ વધારવા પગલાં ભરવાનો અભિગમ છે દેશમાં અન્ય રાજ્યોની તુલનામાં માત્ર ગુજરાતમાં મળી આવતા તેમજ અમુક રાજ્યોમાં જ મળી આવતા ખનિજો અને ઉચ્ચ ગુણવત્તા ધરાવતા ખનિજો ઉપર ખાસ લક્ષ કેન્દ્રીત કરી વિકાસ સાધવાના પ્રયત્નો છે. ખનિજ ખાણકામ અને ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે ખાણ સુરક્ષા અને પર્યાવરણની સમતુલા જાળવી વધુ રોજગારીની તકો સ્થાનિક કક્ષાએ ઉભી કરવાનો પણ અભિગમ છે.

ગુજરાત રાજ્યની ખનિજ સંપત્તિનો નકશો

INDEX

▲ Agate	■ Fuller's Earth
▣ Asbestos	▲ Graphite
● Attapulgit	▣ Gypsum
✱ Base Metals	● Lignite
▣ Bauxite	■ Limestone
▣ Bentonite	▲ Manganese Ore
▲ Brine Water	■ Marble
● Calcite	▣ Napheline Syenite
▣ Chalk	■ Ochre
▲ China Clay	▣ Perlite
● Coal	● Quartz
× Diato Earth	▲ Siderite
● Dimension Stone	▲ Silica Sand
▲ Dolomite	▣ Stealite (Soap Stone)
● Feldspar	● Vermiculite
▣ Fire Clay	◆ Wollastonite
● Fluorite	

૪. વ્યુહરચના

૪.૧ ખનિજ સંશોધન :

રાજ્યનો કુલ વિસ્તાર ૧,૯૬,૦૨૪ ચો.કી.મી. છે. તે પૈકી ૧,૨૭,૦૦૦ ચો.કી.મી. જેટલો ખડકાળ વિસ્તાર કે જે ખનિજ સંભવિત વિસ્તાર છે તે પૈકી ૫૭,૯૭૦ ચો.કી.મી. જેટલો વિસ્તાર રીમોટ સેન્સીંગ સર્વેક્ષણ/ પ્રાથમિક ખનિજ સર્વેક્ષણ ધ્વારા, અને ૨૩,૫૯૬ ચો.કી.મી. વિસ્તૃત ખનિજ સર્વેક્ષણ હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે. અત્યાર સુધીમાં વિવિધ ખનિજો માટે રાજ્યના જુદા જુદા વિસ્તારો માં કુલ-૩,૬૩,૫૩૪ મીટર શારકામ થયેલ છે તે પૈકી ખાતા ધ્વારા ૩,૧૩,૬૧૩ મીટર અને ઝડપી શારકામ યોજના હેઠળ માનવશક્તિ અને સાધનો કરારબદ્ધ કરી ૪૯,૯૨૧ મીટર શારકામ થયેલ છે.

આગામી પાંચ વર્ષોમાં બાકી રહેલા વિસ્તાર પૈકી ૬૯,૦૩૦ ચો.કી.મી. વિસ્તાર માં રીમોટ સેન્સીંગ સર્વેક્ષણ તથા પ્રાથમિક ખનિજ સર્વેક્ષણ હાથ ધરવામાં આવશે. આ પૈકી ૧૨,૦૩૦ ચો.કી.મી. વિસ્તાર ને ખાતા ધ્વારા અને ૫૭,૦૦૦ ચો.કી.મી. વિસ્તાર માં બાહ્યસ્ત્રોત ધ્વારા ખાનગી રાહે સંશોધન હાથ ધરવાનું આયોજન છે.

જે વિસ્તારો માં પ્રાથમિક ખનિજ સર્વેક્ષણ હાથ ધરી ખનિજ વિસ્તારો નિયત કરાયેલ / કરાનાર છે. તેવા વિસ્તારો માંના ખનિજો ના જથ્થા, ગુણવત્તા તથા આવી ખનિજો ની ઉપયોગીતા અંગે ૧૦,૦૦૦ ચો.કી.મી. વિસ્તાર માં વિગતવાર સંશોધન આગામી પાંચ વર્ષોમાં કરવામાં આવશે. જે પૈકી ૫૦૦ ચો.કી.મી. વિસ્તાર ખાતા ધ્વારા અને ૯,૫૦૦ ચો.કી.મી. વિસ્તાર બાહ્યસ્ત્રોત ધ્વારા ખાનગી રાહે આવરી લેવામાં આવનાર છે.

આગામી પાંચ વર્ષોમાં કુલ-૪,૦૦,૦૦૦ મીટર શારકામ કરવામાં આવશે જે પૈકી ખાતા ધ્વારા ૨૩,૦૦૦ મીટર અને બાહ્યસ્ત્રોત ધ્વારા ખાનગી રાહે ૩,૭૭,૦૦૦ મીટર શારકામ કરવામાં આવશે.

ખાનગી રાહે બાહ્યસ્ત્રોતો ધ્વારા હાથ ધરનાર સંશોધન માટે ધારાધોરણો નક્કી કરી ખનિજ સંભવિત / સભર વિસ્તારો ના બ્લોક બનાવી ખાનગી રાહે સંશોધન કરવા ટેન્ડર પદ્ધતિ દાખલ કરવામાં આવનાર છે.

રાજ્યની વીજ માંગ અને ઔદ્યોગિક એકમોની ઈધણની જરૂરીયાતને પહોંચી વળવા લીગનાઈટ સંશોધનને છેલ્લા દાયકામાં આપવામાં આવેલ પ્રાધાન્યને ચાલુ રાખી લીગનાઈટ વિસ્તારોમાં સંશોધન અગ્રતાના ધોરણે ખાતાકીય તેમજ ખાનગી રાહે ઝડપી શારકામથી કરવામાં આવશે.

ઔદ્યોગિક રીતે ઉપયોગીતા ધરાવતા ખનિજો જેવા કે લાઈમસ્ટોન, ચોક, ચાઈનાક્લે, બેન્ટોનાઈટ તથા ડાયમેન્શન સ્ટોન જેવા કે મારબલ, ગ્રેનાઈટ વગેરે માટે પણ અગ્રતાના ધોરણે સંશોધન હાથ ધરવામાં આવશે.

મિનરલ એટલાસ અને ડેટા બેંક :

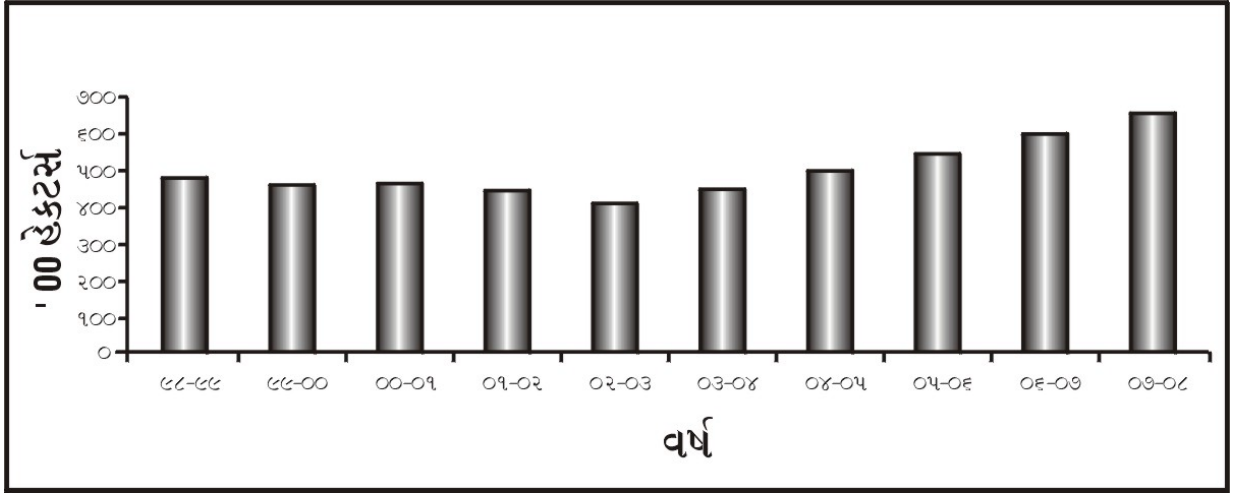
રાજ્યમાં હાથ ધરાંતા ખનિજ સંશોધન કાર્યક્રમ વધુ અસરકારક અને રાજ્યના વિકાસમાં મહત્વપૂર્ણ બની રહે તે માટે સ્ટેટ જીઓલોજીકલ પ્રોગ્રામીંગ બોર્ડની બેઠકમાં ભુસ્તરીય સર્વેક્ષણ અને ખનિજ સંશોધન ક્ષેત્રે સંકળાયેલ રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકારની સંસ્થાઓ જેવી કે જીઓલોજીકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડીયા, ઈન્ડીયન બ્યુરો ઓફ માઈન્સ, મિનરલ એક્સપ્લોરેશન કોર્પોરેશન, ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન , સેન્ટ્રલ ગ્રાઉન્ડ વોટર બોર્ડ વગેરે સંસ્થાઓના સંશોધન કાર્યક્રમો / યોજનાઓ / અભ્યાસો ને બહાલી આપવાની અને અર્થપૂર્ણ રીવ્યુ કરી ભુસ્તરીય અને તાંત્રિક માહિતી એકત્રિત કરી ડેટાબેંક ઉભી કરવામાં આવશે. ખનિજો નો મહત્તમ ઉપયોગ ખનિજ સંરક્ષણને ધ્યાનેરાખી હાથ ધરાય તે જોવામાં આવશે. મિનરલ એટલાસ અને ડેટા બેંક તૈયાર કરવા ઈસરો, રેસીકો જેવી સરકારી સંસ્થાઓ, વિશ્વવિદ્યાલયો તથા ખાનગી ક્ષેત્રના નિષ્ણાતોની મદદ લેવામાં આવશે.

ખનિજ પ્રસ્થાપિત વિસ્તારોને ખાણકામ માટે ઉપલબ્ધ કરાવવા સંશોધન અહેવાલ નકશાઓને ગામતળના નકશાઓમાં રુપાંતરીત કરવા ઉપલબ્ધ અધતન કોમ્પ્યુટર સોફ્ટવેર અને નિષ્ણાત સંસ્થાઓનો સહયોગ લઈ મિનરલ એટલાસ તૈયાર કરવામાં આવશે. જેમાં ખનિજ સભર ગામતળના નકશાઓમાં સર્વે નંબરો, સરકારી ખરાબો, જંગલ / અભ્યારણ્ય વિસ્તાર, ગૌચર, ખાનગી સર્વે નંબરો, ગામતળ, અન્ય જાહેર હેતુઓ માટે નિમ્ન કરેલ વિસ્તારોની વિગતો આવરી લઈ ખાણકામ માટે ઉપલબ્ધ વિસ્તારો નિયત કરવાની કાર્યવાહી કરવામાં આવનાર છે.

ખનિજ સમુદ્ધ વલસુતારોને ગામના નમુના ૭/૧૨ ના ઉતારામાં નલરુદ્ધિ કરવાની પદ્ધતિ મહેસૂલ ખાતાના પરામર્શમાં હાથ ધરવામાં આવશે. ખનિજ સમુદ્ધ વલસુતારને કોઈ પણ અન્ય ઉપયોગમાં તબદીલ કરતાં પહેલાં કમલશનર કચેરીનું ના વાંધા પ્રમાણપત્ર મેળવવાની પદ્ધતિ દાખલ કરવામાં અને કચ્છ અને અન્ય જિલ્લાઓમાં પુરક વનીકરણ કરવા માટે તબદીલ કરાયેલ ખનિજસભર વલસુતારોની સમીક્ષા કરી આવા વલસુતારો મુક્ત કરાવવા પ્રયાસો હાથ ધરવામાં આવશે..

૪.૨ ખનિજ ઉત્પનન

ગુજરાત રાજ્યમાં માં માર્ચ ૦૩ સુધીમાં મુખ્ય અને ગૌણ ખનિજો ની ૭,૩૩૪ લીઝો છે. જેનો કુલ વિસ્તાર-૪૧,૬૮૦ હેક્ટર છે. સંશોધિત થયેલ વિસ્તારો ને તબક્કાવાર ઉત્પનન માટે ઉપલબ્ધ કરાવી આગામી પાંચ વર્ષોમાં માઈનીંગ લીઝ અને ક્વોરીલીઝ નાં વિસ્તારો માં વાર્ષિક ૧૦% ના દરે વૃદ્ધિ કરી ૬૧,૦૨૪ હેક્ટર જેટલો વિસ્તાર ખાણકામ હેઠળ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવનાર છે.

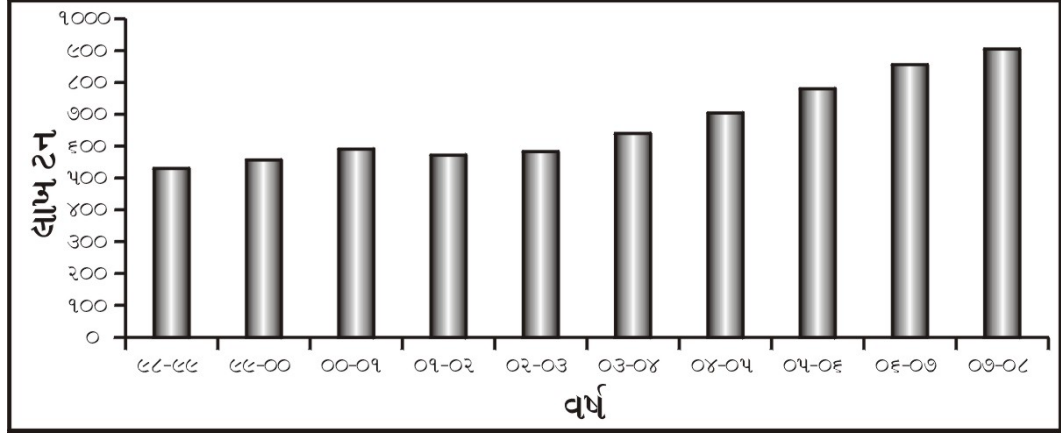
છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં માઈનીંગ લીઝ અને ક્વોરીલીઝ હેઠળનો વિસ્તાર અને હવેના પાંચ વર્ષોનો અંદાજિત વિસ્તાર.

માર્ચ-૨૦૦૩ અંતે જે ૧૨૦૧ માઈનીંગ લીઝો ની અરજીઓ પડતર છે તેનો એક વર્ષની સમયમર્યાદામાં અને ૫૫૦૬ ક્વોરીલીઝો ની પડતર અરજીઓનો ત્રણ માસમાં નિકાલ કરવામાં આવશે.

ગૌણ ખનિજ વપરાશકારો માટે માંગ અને પુરવઠા વચ્ચે સમતુલન જળવાઈ રહે અને ખાણધારકોની વહીવટી સરળતા માટે ગુજરાત ગૌણ ખનિજ નિયમો નું સરળીકરણ અને સુધારણા કાર્યવાહી પૂર્ણ કરાશે.

અગત્ય ની ઔદ્યોગિક રીતે ઉપયોગી ખનિજો ની માંગને પહોંચી વળવા ગૌણ ખનિજો અને મુખ્ય ખનિજો ના વિસ્તારો માં વાર્ષિક ૧૦% ના દરે વૃદ્ધિ કરી, નિયમો માં સરળતા લાવી ખનિજોનાં ઉત્પાદનમાં પણ વાર્ષિક ૧૦% ના દરે વૃદ્ધિ કરી હાલમાં મુખ્ય ખનિજો નું ઉત્પાદન ૨.૭૭ કરોડ

મે.ટન છે તે આગામી પાંચ વર્ષોમાં ૪.૪૭ કરોડ મે.ટન થાય તેમજ ગૌણ ખનિજોનું હાલનું ઉત્પાદન ૩.૦૩ કરોડ મે. ટન છે તે પણ ૪.૮૮ કરોડ મે. ટન થાય તેવું લક્ષ્ય છે.

છેલ્લા પાંચ વર્ષોનું મુખ્ય ખનિજો અને ગૌણ ખનિજોનું ઉત્પાદન અને હવેના પાંચ વર્ષમાં અંદાજિત ઉત્પાદન.

ગૌણ ખનિજોની રોયલ્ટી, ડેડરેન્ટના દરો સુધારવા માટે કોર ગ્રુપની રચના કરી, સુચનો મંગાવી સુચનોની સમીક્ષા કરી રોયલ્ટી, ડેડરેન્ટના દરો તર્કસંગત બનાવવામાં આવશે.

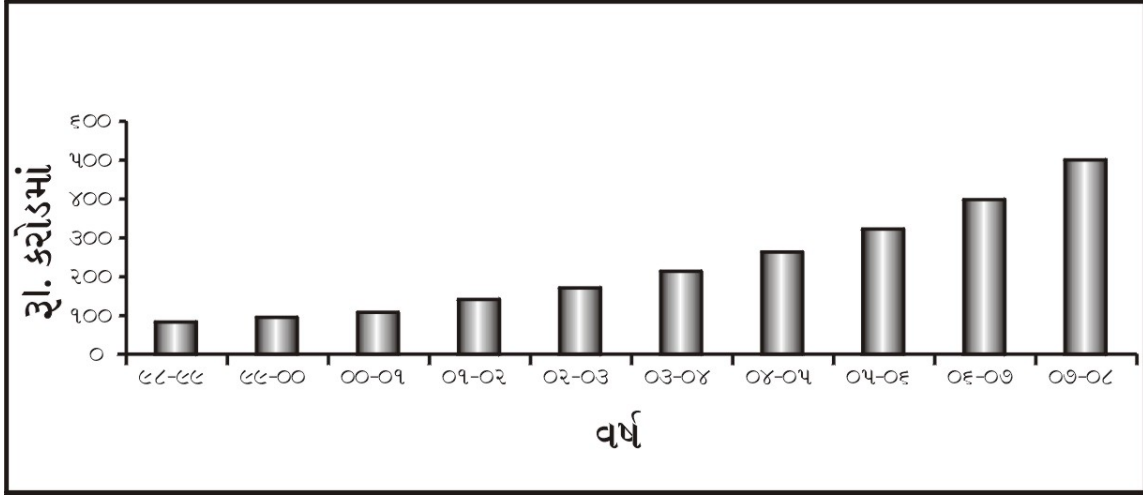
ખનિજોના ગેરકાયદેસર ખોદકામ, વહન અને સંગ્રહ કડક હાથે દબાવી દેવા માટેના નિયમો ઘડી અમલવારી કરવામાં આવનાર છે.

રોયલ્ટી વસુલાત સરળ અને ઝડપી કરવા ખનિજ વેપાર, પ્રક્રિયા અને ખનિજ આધારિત ઉદ્યોગોની નોંધણી ખાતા પાસે કરાવવા માટે વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે.

ખનિજ જથ્થાની રોયલ્ટી પુરેપુરી મળી રહે તે માટે રસ્તા અને મકાન, સિંચાઈ, પંચાયત, નિગમો વગેરેના ઠેકેદારોના કામોના બિલોમાંથી સીધી કપાત કરવાની પ્રથા અમલમાં મુકાનાર છે.

ખનિજોની મહેસૂલી આવક.

વર્ષ ૨૦૦૨-૦૩ માં ગૌણ અને મુખ્ય ખનિજોમાંથી મળેલ ખનિજ મહેસૂલની આવક રૂા.૧૭૪.૮૨ કરોડની છે. આ આવકની વર્ષ ૧૯૯૮-૯૯ થી વર્ષ ૨૦૦૨-૦૩ દરમ્યાન વાર્ષિક સરેરાશ ૨૦ ટકાના દરે વૃદ્ધિ થયેલ છે.

છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં ખનિજ મહેસૂલી આવક અને હવેના પાંચ વર્ષમાં અંદાજિત મહેસૂલી આવક.

વર્ષ ૨૦૦૩-૦૪ થી વર્ષ ૨૦૦૭-૦૮ માં વાર્ષિક સરેરાશ વૃદ્ધિનો દર ૨૩ ટકા રાખી વર્ષ ૨૦૦૭-૦૮ મા રૂા. ૫૦૦ કરોડ ખનિજ મહેસૂલી આવક કરવા નોં અંદાજ છે.

લીઝ કરારખતની શરતોનું પાલન.

મુખ્ય ખનિજોની લીઝોમાં વૈજ્ઞાનિક ઢબે કાર્ય થાય, ખાણોની સુરક્ષા જળવાય, ખનિજોનો બગાડ ઓછો થાય તેમજ ખાણકામ ધ્વારા પર્યાવરણની અસરને મર્યાદીત રાખવા માટે માઈનીંગ પ્લાનનો યુસ્તપણે અમલ અને નિયમોમાં જોગવાઈ પ્રમાણે એન્વીરોનમેન્ટ ઈમ્પ્રોવમેન્ટ એસેસમેન્ટ માટે સતત દેખરેખ રાખવામાં આવશે. દરેક ખાણનું વર્ષમાં ઓછામાં ઓછું એક વખત નીરીક્ષણ હાથ ધરવામાં આવશે.

ગૌણ ખનિજોની ક્વોરીલીઝોનું પણ વર્ષમાં ઓછામાં ઓછું એક વખત નીરીક્ષણ કરી કરારખત શરતો ચકાસવામાં આવશે.

ખાણકામ ક્ષેત્રે અદ્યતન ટેકનોલોજીને પ્રોત્સાહન આપવા માઈનીંગ ક્ષેત્રે વપરાતા મશીનો, ઓજારો, સાધનો વગેરે પ્રદર્શનોનું આયોજન કરવામાં આવશે. અને અદ્યતન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ વધુ

ફાયદાકારક રીતે ખાણકામ ક્ષેત્રે ઓછા સમયમાં વધુ ઉત્પાદકતા મેળવવા કઈ રીતે થઈ શકે તેનું નિર્દેશન કરાવવામાં આવશે.

રાજ્યમાં પ્રસ્થાપિત થયેલ ખનિજ સંપત્તિની મુલ્યવૃદ્ધિ, ઉપયોગીતા અને મારકેટીંગના મહત્તમ વિકાસ માટે તજજ્ઞો, નિષ્ણાતો ધ્વારા પ્રોજેક્ટ પ્રોફાઈલ તૈયાર કરવામાં આવેલ છે તેને હાલની માર્કેટીંગ પરિસ્થિતિ, ઉપલબ્ધ સુવિધાઓ કોસ્ટીંગ વગેરેને લક્ષમાં રાખી અદ્યતન કરવામાં આવશે. દરેક પ્રોજેક્ટના ટેકનોઈકોમીક ફીઝીબીલીટી રીપોર્ટ મે.ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ ધ્વારા તૈયાર કરી તેનું સુવિધા કેન્દ્ર નિગમ ખાતે ઉભું કરાશે

કાર્બોનેશીયસ સેલનું ઉત્પન્નન ગૌણ ખનિજ નિયમો હેઠળ કરવામાં આવે છે. કાર્બોનેશીયસ સેલ સીલીકાસેન્ડ અને ફાયરકલે ખનિજોની નીચે મળી આવે છે. સીલીકાસેન્ડ અને ફાયરકલે મુખ્ય ખનિજો છે. ખનિજોનો બગાડ અટકાવવા, વૈજ્ઞાનિકઢબે ખાણસુરક્ષા જાળવી ઉત્પન્નન થાય તે હેતુથી કાર્બોનેશીયસ સેલની ક્વોરીલીઝ, સીલીકાસેન્ડ અને ફાયરકલેની માઈનીંગ લીઝ ધારકોને જ આપવાની નીતિ રહેશે.

બોકસાઈટ ખનિજ મુખ્યત્વે કચ્છ અને જામનગર જીલ્લાઓમાં મળી આવે છે.સમગ્ર રાજ્યમાં ૨,૩૩૯ ચો.કી.મી. જેટલો વિસ્તાર આવરી લઈ કુલ-૧,૦૫૦ લાખ ટન જથ્થો સંશોધન અંતે અંદાજવામાં આવેલ છે. હાલમાં ૪,૧૭૪ હેક્ટર જેટલા વિસ્તારમાં ૧૫૭ માઈનીંગ લીઝો ચાલુમાં છે. જેનો ઉપયોગ કેલ્શીનેશન, રીફ્રેક્ટરીઝ, એબ્રેસીવ અને કેમીકલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં થાય છે. નોન પ્લાન્ટ ગ્રેડ પરદેશોમાં નિકાશ પણ થાય છે.

હાલમાં કચ્છ જીલ્લામાં પ્રયોજીત એલ્યુમીના પ્લાન્ટની જરૂરીયાતને ધ્યાને લઈ રાજ્ય સરકારના જાહેર સાહસો માટે કચ્છ જીલ્લાનો બોકસાઈટ જથ્થો અનામત રાખવામાં આવેલ છે. જ્યારે જામનગર જીલ્લામાં મૃલ્યવૃદ્ધિ અને નીજી ઉપયોગ માટે જ માઈનીંગ લીઝો આપવામાં આવે છે. જામનગર અને અન્ય જીલ્લાઓ જેવા કે, ખેડા, જુનાગઢ, અમરેલી, પોરબંદર વગેરે કે જ્યાં બોકસાઈટ મળી આવે છે. ત્યાં કેન્દ્ર સરકારની પુર્વમંજૂરી મેળવી માઈનીંગ લીઝો મંજૂર કરાય છે.

નોન પ્લાન્ટ ગ્રેડ બોક્સાઈટ પરદેશોમાં નિકાશ માટે લીઝ ધારકોને તા. ૧-૧-૮૨ પછી ઉત્પાદન કરેલ જથ્થાના ૫૦ % થી વધે નહી તેટલા જથ્થા માટે તેમજ ૫૮ % થી ઓછા એલ્યુમીના, ૩ % થી વધુ આયર્ન અને ટીટેનીયમ ઓક્સાઈડ, ૧.૨૫ % થી વધુ કેલ્શીયમ ઓક્સાઈડ અને ૩.૫ % થી વધુ સીલીકા ઓક્સાઈડની ગુણવત્તા ધરાવતા બોક્સાઈટને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

નોન પ્લાન્ટ ગ્રેડ બોક્સાઈટ ના સભવિત વૈકલ્પિક ઉપયોગીતા માટેનો અભ્યાસ કરવામાં આવશે. તેમજ વૈકલ્પિક ઉપયોગીતા ઉપલબ્ધ ન થાય ત્યાં સુધી પરદેશોમાં નિકાશ માટે મુક્તિ આપવામાં આવશે. પરદેશોમાં નિકાશ પૂર્વે પટ્ટેદારોએ રસાયણિક પૃથ્થકરણનો અધિકૃત અહેવાલ અને રોયલ્ટી એડવાન્સમાં ભર્યા અંગેનો દાખલો જિ.કક્ષાના અધિકારીને રજૂ કરવાનો રહેશે.

બનાસકાંઠા જિલ્લાના અંબાજી ખાતેના મલ્ટીમેટલ પ્રોજેક્ટનો વિકાસ મે.ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ સયુંકત સાહસથી કરાશે. તદ્દુપરાંત કડીપાની ખાતેના ફ્લોરસ્પાર ખનિજના શુદ્ધીકરણની નવી પદ્ધતિ અપનાવી ખનિજની ગુણવત્તા વધારી મહત્તમ રીકવરી મેળવવાનું કાર્ય મે.ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ શરૂ કરશે.

કચ્છ જિલ્લામાં બોક્સાઈટ વિસ્તારને લાગુ ૫૦ મીટર વિસ્તારમાં આવતા બેન્ટોનાઈટ વિસ્તારોમાં મે.ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ ધ્વારા ખાણકામ અને વિકાસનું કાર્ય હાથ ધરવામાં આવશે.

ડોલોમાઈટ વોલેસ્ટોનાઈટ અને મેગેનીઝ ઓરના જથ્થા, ગુણવત્તા , ઉપયોગીતા અને ઔદ્યોગિક મુલ્યવૃદ્ધિની દ્રષ્ટિએ અગત્યતા નક્કી કરી, સ્ત્રશોધન અહેવાલ આધારિત સર્વેનંબર દીઠ વિસ્તાર નિયત કરી ,મહેસૂલ અને જંગલ ખાતાના પરામર્શમાં જંગલ અને અભ્યારણ્ય વિસ્તારોમાંથી આવા ખનિજ સભર સમુહ વિસ્તારોને મુક્ત કરવા ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ-૧૯૮૦ ની જોગવાઈઓ મુજબ ભારત સરકારને ભલામણ કરી વિસ્તારો મુક્ત કરાવી રાજ્યના સર્વગ્રાહી હિતોને લક્ષમાં રાખી ઉત્પન્ન, મુલ્યવૃદ્ધિ અને વિકાસ હાથ ધરવો. જંગલ અને અભ્યારણ્ય વિસ્તારોમાં આવેલ વોલેસ્ટોનાઈટ, અને ડોલોમાઈટ, બેન્ટોનાઈટ, લિગ્નાઈટ અને માર્બલના વિસ્તારોને મુક્ત કરાવવાની નીતિ રહેશે.

૪.૩ મુલ્યવૃદ્ધિ.

લિગ્નાઈટ

મુખ્યત્વે કચ્છ, ભાવનગર, ભરુચ અને સુરત જિલ્લાઓમાં મળે છે. કુલ-૬૪૭ ચો.કી.મી. જેટલો વિસ્તાર આવરી લઈ ૨૧,૩૯૦ લાખ ટન જથ્થો સંશોધન અંતે અંદાજવામાં આવેલ છે. હાલમાં ૪,૮૯૭ હેક્ટર જેટલા વિસ્તારમાં ૬ માઈનીંગ લીઝો કાર્યાન્વિત છે. જેનો ઉપયોગ વીજ ઉત્પાદન અને બળતણ તરીકે થાય છે.

જે વિસ્તારોમાં લિગ્નાઈટનાં સ્તરો જમીનની સપાટીથી ૧૨૦ મીટર કે તેથી પણ ઉડાઈએ આવેલ છે તે વિસ્તારોમાં માઈનીંગ તકનીક, પર્યાવરણની સમતુલા અને ખર્ચ-ફાયદા (કોસ્ટ-બેનીફીટ) ની દષ્ટિએ ઓપનકાસ્ટ માઈનીંગ કરવું શક્ય ન હોય તેવા વિસ્તારોમાં લિગ્નાઈટનાં સ્તરોનું તેજ સ્થળ પર વાયુ રુપાંતર કરી વાયુસ્વરુપે ઉર્જા મેળવવાની શક્યતાઓ મે.ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ તથા ખાનગી સંસ્થાઓ ધ્વારા ચકાસવામાં આવશે. તેજ રીતે લિગ્નાઈટનું પ્રવાહીકરણ કરી પ્રવાહી સ્વરુપે ઉર્જા મેળવવા માટેનો અભ્યાસ પણ ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ ધ્વારા કરાનાર છે.

બોક્સાઈટ

ગુજરાતમાં મળી આવતા બોક્સાઈટનો ઉપયોગ મહદઅંશે કેલ્સીનેશન, રીફ્રેક્ટરીઝ અને એબ્રેઝીવ ઉદ્યોગોમાં થાય છે. બોક્સાઈટ ખનિજની મુલ્યવૃદ્ધિ માટે કચ્છ જિલ્લાના પ્લાન્ટ અને નોન પ્લાન્ટ ગ્રેડ બોક્સાઈટ આધારીત એલ્યુમીના પ્લાન્ટ ઉભો કરવાની નીતિ રહેશે.

ચાઈનાકલે :

રાજ્યના મહેસાણા, સાબરકાંઠા અને કચ્છ જિલ્લાઓમાં ૩૮૩ ચો.કી.મી. જેટલો વિસ્તાર સંશોધન હેઠળ આવરી લઈ ૧,૬૩૦ લાખ ટન જેટલો જથ્થો અંદાજેલ છે. હાલમાં ૧૦,૮૪૪ જેટલા હેક્ટરમાં ૧૩૩ માઈનીંગ લીઝો કાર્યાન્વિત છે જેનો ઉપયોગ મહદઅંશે ચાઈનાકલે લેવીગેશન તથા સિરામીક એકમોમાં થાય છે.

પેપર અને ટેક્સટાઈલ ઉદ્યોગોમાંની ઉપયોગીતા માટે ટેકનો ઈકોનોમીક ફીઝીબીલીટી રીપોર્ટ ઉદ્યોગ સાહસીકો માટે તૈયાર કરવામાં આવશે.

બેન્ટોનાઈટ :

મુખ્યત્વે ભાવનગર અને કચ્છ જીલ્લામાં મળી આવે છે. રાજ્યમાં કુલે ૫૮૦ ચો.કી.મી. જેટલો વિસ્તાર સંશોધન હેઠળ આવરી લઈ ૧,૦૫૦ લાખ ટન જથ્થો અંદાજેલ છે. હાલમાં ૫૪૩ જેટલા હેક્ટર વિસ્તારમાં ૨૭૧ ક્વોરીલીઝો કાર્યરત છે. બેન્ટોનાઈટ આધારીત પલ્વરાઈઝીંગ અને મુલ્યવૃદ્ધિ કરતાં એકમો સ્થપાયેલ છે. બેન્ટોનાઈટનો ઉપયોગ મહદઅંશે ડ્રીલીંગ મડ, ફાઉન્ડ્રીઝ અને પેલેટાઈઝેશન, પશુઓમાં આહાર, પીણા શુદ્ધીકરણ વગેરે માટે થાય છે. જ્યારે કચ્છ જીલ્લામાંથી ઓઈલવેલ ડ્રીલીંગ મડ તથા બ્લીચીંગ ના ઉપયોગ માટે પરદેશોમાં નિકાસ થાય છે. પરદેશોમાં થતી નિકાસ મુલ્યવૃદ્ધિ આધારીત થાય તે માટે અભ્યાસ હાથ ધરી નિકાસ નીતિ અન્વયે જરૂરી ભલામણો કરવામાં આવશે.

સ્ટોન આર્ટીઝન પાર્ક :

રાજ્યમાં બનાસકાંઠા જીલ્લાના અંબાજી આજબાજુના વિસ્તારોમાં કલાકૃતિઓ બનાવવા યોગ્ય મારબલ વિપુલ પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે જે આધારીત કલાકૃતિઓ બનાવવાનો વ્યવસાય વિકસેલ છે. જેના પધ્ધતિસરના સુનિયોજીત કલા કારીગરીના વિકાસ માટે મારબલ સ્ટોન આર્ટીઝન પાર્ક, અંબાજી ખાતે ઉભો કરવાનું આયોજન છે.

સુરેન્દ્રનગર જીલ્લાના ધાંગધ્રા આજુબાજુના વિસ્તારોમાં મળી આવતો સેન્ડસ્ટોન ઘડતર પથ્થર તરીકે ઉપલબ્ધ હોવાથી ઘડતરની કામગીરીમાં બહોળા પ્રમાણમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે. જેના કારણે સ્થાનિક પથ્થર ઘડતરનો વ્યવસાય વિકસેલ છે. પધ્ધતિસરના વિકાસ માટે ધાંગધ્રા ખાતે સેન્ડસ્ટોન આર્ટીઝન પાર્ક સ્થાપવામાં આવશે. આર્ટીઝન પાર્ક ઉભા કરવા માટે જમીન મહેસુલ ખાતાના પરામર્શમાં સુનિશ્ચિત કરી આવા પાર્કમાં જોડાનાર કલા કારીગરોને કુટીર ઉદ્યોગની યોજનાઓ હેઠળ ઓજારો,

નાણાકીય ધીરાણ સહાય મળી રહે તથા કલા કારીગરોને ઔદ્યોગીક તાલીમ સંસ્થાઓ ધ્વારા જરૂરી તાલીમ મળી રહે તે માટે વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં આવશે.

૪.૪. ખાણોની પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ.

રાજ્યમાં લાઈમસ્ટોન, લિગ્નાઈટ અને બોક્સાઈટનું ઉત્પાદન વ્યાપક પ્રમાણમાં થાય છે વર્ષ ૨૦૦૧-૦૨ દરમ્યાન અનુક્રમે ૧૪૯.૭૭ , ૫૭.૬૬ અને ૧૫.૩૧ લાખ મે.ટન ઉત્પાદન થયેલ છે.

સૌથી વધુ ઉત્પાદન ધરાવતી આ ખનિજોનો વહીવટ અને નિયમન કેન્દ્ર સરકારના કાયદાઓ પ્રમાણે કરવામાં આવે છે. લાઈમસ્ટોનની કુલ-૩૭૨ મા.લીઝો પૈકી ૧૩,૨૯૪ હેક્ટર વિસ્તાર બોક્સાઈટની કુલ-૧૫૭ મા.લીઝો પૈકીનો ૪,૧૭૪ હેક્ટર વિસ્તાર અને લિગ્નાઈટની કુલ-૬ લીઝો પૈકી ૪,૮૯૭ હેક્ટર વિસ્તાર વર્ષ ૨૦૦૧-૦૨ માં ખાણકામ હેઠળ હતો.

ચોક, ફાયરક્લે, લાઈમસ્ટોન, બોક્સાઈટ, લિગ્નાઈટ, બેન્ટોનાઈટ, ચાઈનાક્લે, મારબલ અને સીલીકાસેન્ડની લીઝોની પરિસ્થિતિ, ખાણકામ અગેની સુવિધાઓ અને ખાણકામ માટેની મુશ્કેલીઓ, ખાણ વિસ્તારોમાં પર્યાવરણની સમતુલા, ખાણ વિસ્તારોમાં આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓ, ખાણકામ કૌશલ્યતા, યોગ્ય ખાણકામ તકનીકોનો ઉપયોગ, ખનિજ બગાડનું સ્તર વગેરે બાબતો માટેનો અભ્યાસ કરી યોગ્ય સુધારણા અંગેના પગલાં ભરવામાં આવશે.

૪.૫. રીસર્ચ અને ડેવલપમેન્ટ.

ખનિજ રાસાયણિક પૃથ્થકરણ, ભૌતિક ગુણધર્મોની ચકાસણી તથા ખનિજ / ખડક નમૂનાઓની ઓળખ અને સુક્ષ્મદર્શક અભ્યાસ ખાતાકીય પ્રયોગશાળામાં હાથ ધરવામાં આવે છે. પ્રયોગશાળા વ્યવસાયલક્ષી બનાવવા રેફરલ કક્ષાની સવલતો ઉભી કરવામાં આવશે. રસાયણિક પૃથ્થકરણ અને ભૌતિક ગુણધર્મોની ચકાસણી સ્થાનિક કક્ષાએ થઈ શકે તે માટે ખાનગી પ્રયોગશાળામાં ઉપલબ્ધ સાધનો, સવલતો અને તાંત્રિક સક્ષમતા અંગેના ધોરણો નક્કી કરી માન્યતા આપવામાં આવશે. આવી માન્યતા ધરાવતી પ્રયોગશાળાના પૃથ્થકરણ / અભ્યાસ અહેવાલોને અધિકૃત ગણવામાં આવશે.

તદઉપરાંત નામાંકીત સંશોધન સંસ્થાઓના સહયોગમાં લેબ સ્કેલ બેનીફીસીએશન અભ્યાસો હાથ ધરવામાં આવશે.

૪.૬ આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓમાં સુધાર.

ખનિજ ખાણકામ વિસ્તારોના સુનિયોજીત અને ઝડપી વિકાસ માટ આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓમાં વધારો કરવા ખાણોના કલ્સ્ટર ધરાવતા વિસ્તારોમાં સામાજીક ઉત્તરદાયીત્વને ધ્યાને રાખી રાજય સરકારની વિકેન્દ્રીત જીલ્લા આયોજન ઁંડ જેવી યોજનાઓ સાથે સંલગ્ન કરી રસ્તા, પાણી અને પ્રાંથમિક તબીબી સહાયની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

૪.૭ માનવ સંસાધન વિકાસ.

ગૌણ અને મુખ્ય ખનિજોની ખાણોમાં કામ કરતા ખાણીયાઓ, કામદારો, તજજ્ઞોના કૌશલ્ય વધારવા, ખાણસુરક્ષા સુધારણા, પર્યાવરણ સમતુલાની જાળવણી તથા ખનિજ બગાડ ઘટાડવા દેશની વિવિધ નામાકીત સંસ્થાઓમાં તાલીમ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવામાં આવશે.

ખાતામાં કાર્ય કરતાં તાંત્રિક અધિકારીઓ / કર્મચારીઓ માટે સમકાલીન જરૂરીયાત અનુરૂપ ભરતી / બદલીના નિયમો માં સુધારણા કરવામાં આવશે.

ખાતામાં તકનીકી અને વ્યવસ્થાપન વિષયો એ સક્ષમતા હાંસલ કરવા રાષ્ટ્રીય / આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ તાલીમ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવામાં આવશે.

ખાણકામ, ખનિજ પ્રક્રિયા, મુલ્યવૃદ્ધિ અને તકનીકી ક્ષમતામાં વધારો કરવા રાષ્ટ્રીય તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ ધરાવતા તાંત્રિક તજજ્ઞો / સંસ્થાઓનો સંપર્ક કરી જુદા જુદા વિષયો અનુસાર વર્કશોપ / સેમીનાર અને ચર્ચા બેઠકો આયોજવામાં આવશે.

યુનિડોના સહયોગમાં નેશનલ પ્રોગ્રામ ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ સ્ટોન ઈન્ડસ્ટ્રીઝના ઉપક્રમે ધાંગધ્રા ખાતે સેન્ડસ્ટોન અને લાઈમસ્ટોન ડાયમેન્શન સ્ટોન માટે તાલીમ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવશે.

અમદાવાદ, ભાવનગર ભુજ અને મોરબી ઈજનેરી કોલેજોમાં માઈનીંગ ઈજનેરી સ્નાતક અભ્યાસક્રમ શરૂ કરવામાં આવશે. હાલમાં ભૂસ્તરશાસ્ત્રનો અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમ જે એમ.જી.સાયન્સ ઈન્સ્ટીટ્યુટ,અમદાવાદ ખાતે ચાલે છે તેને બદલે ભૂસ્તરશાસ્ત્રનો અનુસ્નાતક વિભાગ ગુજરાત યુનિવર્સિટી હસ્તક ચાલુ કરવામાં આવશે.

ખાતાનું પુનઃગઠન :

ખનિજ સંશોધન , વિકાસ નિયમન અને વહીવટની કામગીરી એકબીજા સાથે સંકળાયેલી હોઈ ખાતાનું પુનઃગઠન ખનિજ ક્ષેત્રના ઝડપી વિકાસ માટે આવશ્યક છે. રાજ્યના પાટનગર ગાંધીનગરમાં ઉદ્યોગ સાહસિકોને ખનિજોને સંલગ્ન તમામ સેવાઓ એકજ સ્થળેથી મળી રહે તેવું આયોજન છે.

ખનિજ ભવનમાં રાજ્યમાં મળી આવતા ખનિજોની જાણકારી, ખનિજોની ઉત્પત્તિ, ઉપયોગીતા, ખનિજ પ્રકીયાઓ તેમજ ખનિજોના વિવિધ પ્રકાર અને નમુનાઓનું પ્રત્યક્ષ નિદર્શન અને નેચરલ ખનિજ સંગ્રહાલય ઉભું કરવામાં આવશે. રાજ્યમાં મળી આવતા ખનિજોના મુલ્યવૃદ્ધિ ધ્વારા મહત્તમ ઉપયોગ થાય, ખાણ પટેદારો, ઉદ્યોગ સાહસિકોને ખનિજ આધારીત ઉદ્યોગો સ્થાપવા માર્ગદર્શન તેમજ લઘુ અને મધ્યમ કક્ષાના ઔદ્યોગિક એકમોને વ્યાપારી તકો ઉપલબ્ધ બને તે માટે ખનિજ ભવનમાં રીસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ વિભાગ રચવામાં આવશે. ગ્રંથાલયને ઈન્ટરનેટની સુવિધાથી સજ્જ કરવામાં આવશે. ખાતાની કામગીરીની સમીક્ષા કરી માનવશક્તિ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે. કમિશનર કચેરીમાં ઉભા કરવામાં આવેલ માઈનીંગ સેલને સુદૃઢ કરવા કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

૪.૮ વહીવટી સરળીકરણ.

ખનિજોની રેકોનન્સ પરમીટ, પ્રોસ્પેક્ટીંગ લાયસન્સ, માઈનીંગ લીઝ, ક્વોરીલીઝ અને રીન્યુઅલ અરજી ફોર્મ્સની સમીક્ષા/ચકાસણી કરી સરળીકરણ કરવાની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવશે. અરજીઓની ચકાસણી અંગે ચેકલીસ્ટ તૈયાર કરી તે મુજબ ચકાસણી કરી એક જ વખત પુર્તતા કરાવવાનું ધોરણ અપનાવવામાં આવશે. અરજીઓના નિકાલ અંગે નાગરિક અધિકારપત્ર તૈયાર કરી નીચે મુજબની સમયમર્યાદાની અમલવારી કરવામાં આવશે.

મુખ્ય ખનિજ	અરજી નિકાલ સમય મર્યાદા	જિ.કક્ષાએ તાંત્રિક/જમીન ફાજલ પાડવાના અભિપ્રાય અર્થે.	કમિશનર કક્ષાએ ચકાસણી કરી અભિપ્રાય મોકલવા અર્થે.	ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગે આખરી નિર્ણય લેવા અર્થે.
રેકોનન્સ પરમીટ	૬ માસ	૨ માસ	૨ માસ	૨ માસ.
પ્રોસ્પેક્ટીંગ લાયસન્સ.	૯ માસ	૩ માસ	૩ માસ	૩ માસ
મા.લીઝ	૧૨ માસ	૪ માસ	૪ માસ	૪ માસ.
પ્રો.લાયસન્સ રીન્યુઅલ	૩ માસ	૧ માસ	૧ માસ	૧ માસ.
મા.લીઝ રીન્યુઅલ	૧૨ માસ	૪ માસ	૪ માસ	૪ માસ.

ગોણ ખનિજ.	અરજી નિકાલ સમયમર્યાદા	જિ.કક્ષાએ તાંત્રિક/જમીન ફાજલ પાડવાના અભિપ્રાય અર્થે	સક્ષમ અધિકારી કક્ષાએ આખરી નિર્ણય લેવા અર્થે.
ક્વોરીલીઝ (ગ્રેનાઈટ,માર્બલ સિવાય)	૩ માસ	૨ માસ	૧ માસ
ગ્રેનાઈટ/માર્બલ ક્વોરીલીઝ	૩ માસ	૨ માસ	૧ માસ.
ક્વોરી પરમીટ	૪૫ દિવસ	૩૦ દિવસ	૧૫ દિવસ.
ક્વોરી પરવાના	૩૦ દિવસ	૨૦ દિવસ	૧૦ દિવસ.
ક્વોરીલીઝ રીન્યુઅલ	૬ માસ	૪ માસ	૨ માસ.

માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન એક્ટની કલમ-૨૩(એ)(૧) હેઠળ ખનિજોના ગેરકાયદેસર ખોદકામ ,વહન, સંગ્રહના ગુનાઓ માંડવાળ કરવા માટે જિ.અધિકારીને સત્તા સોંપવામાં આવશે.

૪.૯ ઈ – ગવર્નન્સ.

ખાતાના નાગરિક અધિકારપત્રની અમલવારી ઈ-ગવર્નન્સ ધ્વારા કરવાની નીતિ રહેશે. લીઝ અરજીઓનું તમામ કક્ષાએ અરજદાર સહીત ઓનલાઈન જોડાણ કરવામાં આવશે. કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન ધ્વારા ફાઈલ ટ્રેકીંગ સીસ્ટમનો અમલ કરી પારદર્શકતા લાવવામાં આવશે. ખાતાની વેબસાઈટ ખુલ્લી મુકવામાં આવશે.

પ. અ મ લી ક રણ

ખનિજ નીતિ માં આવરી લેવાયેલ મુદ્દાઓનું / યોજનાઓનું અમલીકરણ થાય તે અગત્યની બાબત છે. ખનિજ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે સમયબધ્ધ અને અસરકારક અમલીકરણ તથા મુદ્દાઓના સ્પષ્ટીકરણ માટે માળખુ ઉભુ કરવું આવશ્યક છે. ખનિજ સંશોધન, વિકાસ, નિયમન અને વહીવટ, ખાણકામ તેમજ ખનિજ આધારીત ઉદ્યોગો સાથે સકળાયેલ વિવિધ ખાતાઓ સાથે સંકલન જરુરી છે. જે હેતુસર મા. મુખ્યમંત્રીશ્રી તથા મા. મંત્રીશ્રી, ખાણ અને ખનિજની અધ્યક્ષતા હેઠળ બે ઉચ્ચ કક્ષાની સમિતિઓ ગઠન કરવા દરખાસ્ત છે.

રાજ્ય સરકારે ખનિજ સલાહકાર સમિતીનું મા.મંત્રીશ્રી ખાણ અને ખનિજની અધ્યક્ષતા હેઠળ ગઠન કરેલ છે જે સમિતી રાજ્ય સરકારને ખનિજ નીતિ ધડવામાં પણ સલાહઆપી શકે છે. રાજ્ય ખનિજ સલાહકાર સમિતિ ખનિજ નીતિના અમલીકરણ અંગે પણ સમયાંતરે સમીક્ષા કરી જરુરી સલાહ આપશે.

મા. મુખ્યમંત્રીશ્રી ના અધ્યક્ષપણા હેઠળની એમ્પાવર્ડ કમિટિ, ખનિજ નીતિ સદર્ભે ઉદભવતા સ્પષ્ટીકરણ અને મુશ્કેલીઓનું નિરાકરણ કરશે. કમિટિ સમયાંતરે ખનિજ નીતિની સમીક્ષા કરી જ્યારે જરુર જણાય ત્યારે નીતિમાં સુધારા કરશે. તથા ખનિજ વિકાસને લગતા ખાસ મુદ્દાઓ અંગે નીતિ વિષયક નિર્ણય લેશે. આ કમિટિ મોટા ખનિજ આધારિત ઉદ્યોગોની ખાસ આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓ અંગે પણ નિર્ણય લેશે.